

ВЛАДИМИР МИХАЙЛОВ ЧЕРНИТЕ ЖЕРАВИ НА ВСЕЛЕНАТА

Превод от руски: Г. Георгиев, 1964

chitanka.info

Пространството беше безкрайно. Не празно, както си го представяха някога, а пространство, в което кипят сгъстени, разреждени и вихрови полета. Пространство, което невидимо се огъва около звездите и облекчено се изправя по-далеч от тях; то беше безкрайно и корабът се бе загубил в него по-лесно, отколкото капката в океана. Корабът беше малък. Източен и лек, с широко прострени встрани мрежести конструкции, подобни на крила, той леко потрепваше като сребриста летяща риба над страшните вълни на гравитационните бури, способни да го смажат, да го запратят върху невидимите рифове на забранените ускорения; той намаляваше скоростта си и отново я набираше, обвиваше се с облак от защитни полета и отминаваше, изплъзваше се, измъкваше се, продължавайки своя път, и неговите кристални люспи мъждиво отразяваха разсеяната светлина на галактическото пространство.

Впрочем пространството често биваше спокойно. А вътре в кораба спокойствието цареше винаги. Дори когато корабът си пробиваше път през субгалактичното гаматечение и в блестящите артерии на автоматите се блъскаха стремителни токове, в кабината, в салона и каютата беше тихо и уютно, жълтите и зелените стени излъчваха мека светлина, а от матовия таван и белия под лъхаше такова весело спокойствие, каквото излъчват само белите предмети. Автоматите бяха скрити някъде в недрата на кораба и трескавата работа на кибернетическото устройство не се забелязваше, както не се забелязваше и лудешкото веселие на експлозиите в камерата на мотора. И съвсем спокойни бяха хората, двамата души на борда: единият — защото далеч не си представяше с какво ги заплашва Космосът, а другият — защото много добре си представяше всичко, а истинското спокойствие е присъщо само на тези полюси на знанието.

Беше спокойно и тихо — монотонната мелодия на приборите вече не се възприемаше като шум и се долавяше от слуха само когато настъпеше промяна на режимите. Тихо беше и защото хората разговаряха рядко. Разговорите можеха задълго да се прекъсват напред изречението и да се възобновяват оттам нататък.

— И все пак те няма да заменят земните — каза младият. Той беше се настанил на стенното кресло до филмотеката.

Старият се направи, че не го чува. Той умееше да мълчи; това не се долавяше веднага, както не се долавяше веднага и това, че Кленов е

старец: очите му бяха зорки, кожата на лицето — гладка, а движенията и думите — точни и силни. Само при по-внимателно виждане можеше да се забележи, че клепачите му понякога издават умора, а думите му понякога преминаваха в мърморене.

Само това го издаваше, че е старец. Но тогава просто ставаше невероятно, че той е същият онзи Кленов, човекът с толкова земно име, оставил дири в пространството, учебниците и легендите. Доайена, както го наричаха от уважение космонавтите. В първите дни на мълчание на младия не му оставаше нищо друго освен да си спомня откъслеци от тези легенди. Това беше човек, който още на младини бе излетял от земния, сега закрит Памирски космодрум в първия си полет и оттогава не се бе връщал от него. Не се бе връщал, защото през време на месечните и дори на годишните интервали между полетите той не преставаше, както разказваха, да живее с мисълта за космическите изследвания и на Земята навярно сънуваше звездни сънища.

Кленов беше изпитател. Ако на времето изпитателите на самолети са били инженери, изпитателят на звездолет бе пилот и учен — изчезваща, почти изчезнала кохорта от хора, които често пъти сами излитаха с все по-бързи кораби — сами, защото можеха да се рискуват множество автомати, но не и хора.

Те излитаха най-често сами и се връщаха, а понякога не се връщаха... Кленов се бе връщал винаги и на два пъти не сам; на спасените изпитатели той предоставяше своята каюта, но не им позволяваше да се приближават до командния пулт. Всеки път той донасяше все повече наблюдения и сведения — в своята памет и в електронната, в записите на фоно- и видеоролките. И всеки път носеше все по-малко думи, сякаш ги даваше на пространството в замяна срещу знанията.

Сега той бе последният от тази плеяда, останалите живееха на Земята. Електронното моделиране на пространството с всичките му изненади беше осъществено с активната помощ на Кленов и корабите можеха да бъдат изпитани напълно още в процеса на разработването. Но освен изпитател Доайена бе станал не просто учен, а много голям учен, специалист по пространството. И той единствен продължаваше да лети сам на кораба, последния изпитан от него, и изпитваше ако не

кораби, то такива устройства, които още не можеха да бъдат моделирани. Този път — новите делтагенератори.

Но такъв той беше в легендите, а на кораба бе просто старец, който чуваше събеседника си само ако искаше, а ако не искаше, преспокойно мълчеше и дори не го замолваше да му повтори въпроса си. А това не е най-добрата форма на разговор.

— И все пак те няма да заменят земните — повтори младият повисоко. Доайена вдигна сухото си лице от екрана. Погледът му измина обичайния път — от сложните, по последна мода сандали, по светлия спортен костюм и покритото със силен, още земен загар лице и кестенявите коси — и в края на краищата се спря на сините очи, в които проблясваше интерес.

— Искате всичко да е земно... Няма да ги заменят, както новите приятели няма да заменят старите — най-после отговори Кленов. — Но те са нужни. Старите приятели си отиват, все едно дали са хора, кораби или хипотези. На моята възраст можеш един ден да се събудиш и да не познаеш света. Защо се сетихте за земните жерави?

— За ония, за другите, можете да кажете само вие — беше отговорът. — Макар че това е странно. Все пак на вашите години...

— Годините са вятър работа, глупости — с удоволствие каза старецът. — Забравете това понятие, уважаеми... М-м...

— Игор — промълви младият.

— Уважаеми Игор. Хората умират от разочарованията, а не от възрастта. Поставяйте си по-малко цели и възрастта няма да има власт над вас. — Той погледна крадешком събеседника си и се усмихна, като забеляза учуденото му лице.

— Казах „по-малко цели“, а не „по-малки цели“. Колкото по-малко са целите, толкова по-малко разпилян е човек, толкова по-малко са и разочарованията. Но и една единствена цел може да бъде достойна за десет живота. Впрочем, какво съм се разприказвал?...

Той погледна строго към екрана. И млъкна.

Игор почака и каза:

— Аз ще взема да се поразтъпча...

Върна се след половин час. Кленов седеше все така приведен над екрана. Търпение — ето какво му бе останало от миналото. Седи. Гледа. За тоя разказваха легендите. Години...

Старецът се обърна, щом чу едва доловимия звук на стъпките. По лицето му се изписа учудване: понеже му липсваше навик, пак беше забравил, че са двама.

— А, вие сте били — обясни той по-скоро на себе си. — Какво ново има? — И двамата знаеха, че не можеше да има нищо ново.

— Те се чувствуват отлично. И се наблюдават прекрасно. Просто чудесно.

— Ах, говорите за вашите... за вашата микрофлора? Е, продължавайте...

— Кажете, Доайене — попита Игор. — Аз си имам микрофлората. А вашата цел каква е?

Кленов не му отговори. Сякаш не бе чул въпроса. Очите му, както и преди, бяха устремени към екрана и отблясъкът му трепереше върху сухото и гордо лице на стареца.

— Все за нещо си губите времето пред този екран! Програмата на изследванията е завършена, а вие дори не мислите да включите спирачките. Защо?

— Какво значи — губя си времето? А с какво се занимавахте вие? Само не повтаряйте, че сте се любовали на вашата микрофлора. Излишно е.

— Бях в салона — каза Игор — и гледах телефона. Искан ми се някой да позвъни, а никой не звъни и не ми определя среща. Защо не ми позвънихте вие?

— Нямаше нужда — каза Кленов. — А телефонът е поставен в салона, за да мога да се свързвам оттам с решаващото устройство.

— Но досега вие веднъж не сте отишли в салона.

— Не съм ходил — съгласи се Кленов. — Но мога да отида и това ми стига.

— А си губите времето при екрана. Нали ако се появи нещо, автоматите сами...

— Няма значение. Аз мога да ги изпреваря. А време имам достатъчно. На младите не им стига времето. Те искат да успеят навсякъде. Аз имам една цел...

Игор седна на пода. На Земята сега все по-често седяха направо на пода. Старецът го погледна изкосо и се изправи още повече на креслото. Той седеше като на прием и работният му комбинезон изглеждаше изискан като вечерен костюм.

— Та за целта. Още някакви изследвания? Или открития? Тези Жерави. Вие на няколко пъти споменавахте за тях... Какво представляват те? Разкажете ми за тях. Заради Жеравите ли не се връщаме?

Доайена откъсна поглед от екрана.

— Бих могъл да разкажа някои неща. Но вие питате просто така, от любопитство... А и да ви кажа право, отвикнал съм да разказвам. И изобщо няма смисъл. А що се отнася до Жеравите... Аз ви казах, че старите приятели си отиват. Нещо повече — те оставят и нерешени задачи. Това в най-добрия случай. А се случва и да ги поставят, когато си отиват.

— Започвам да разбирам — каза Игор.

— Така ли?

— Спомням си...

— Не можете да си спомните. Вас тогава още ви нямаше на тоя свят. И не сте завършили Московския Звезден...

— Но са ми разказвали... Да, имаше нещо, свързано с авария на кораба.

— Нещо! — каза Кленов. — Такива работи трябва да се знаят във всички подробности. Това е опит. Нещо!...

— Но аз не съм космонавт.

— Знам.

— И нима това е толкова важно? Човек трябва да знае основното, а подробностите... Това е било толкова отдавна. Да речем, авария... Да, разбирам... Имали сте някой там, нали?

— Някой е много просто казано — отговори Кленов. — Имах там приятел. Тогава в пространството не можеше без приятели...

— А сега нима...

— Сега приятелят ви може да живее на Земята — вие пак няма да се разделите с него: виждате го, чувате го. Освен това в пространството ви пази могъща защита, която е направила корабите практически неуязвими. А тогава приятелите бяха нужни тук, до теб. Мощността на полетата на дружбата компенсираше слабостта на защитното поле. Ето защо тогава бе възприет методът на изпитването по двойки. На изпитание излитаха едновременно два кораба.

— Спомням си — повтори Игор. — Нали и вие сте били там?...

— Бях там — каза старецът...

— На „Согдиана“...

— Пак сбъркахте. Аз изпитвах „Джордано“. Сега той е вече истинска старина — той поглади с ръка късите си коси — кораб от класа „Бета-0,5“. Бяхме достигнали Евридика и се връщяхме обратно. Какво?

— Вие говорехте за дружбата — леко обиден каза Игор. — Но и сега понякога загиват приятели — макар и не редом с вас. Спомнете си за Коринтера. На нея загинаха не един и не двама души. Тогава ако си бяхте поставили за цел!...

— Да, ние още не можем да предвиждаме експлозиите на Новите звезди — отговори Кленов. — Но някога и това ще стане. Впрочем това е рядко явление.

— Но онзи случай също е бил рядко явление.

— Рядко? Е да, разбира се, корабите и тогава загиваха не много често. Той беше на „Согдиана“, моят другар. „Согдиана“ имаше по-силни двигатели...

* * *

„Согдиана“ имаше по-силни двигатели и сигурна защита. Тя можеше да набира скорост по-бързо и скоро изпревари „Джордано“.

В деня, в който разстоянието между корабите достигна десет астрономически единици и връзката трябваше да бъде прекъсната, пилотът на „Джордано“, както обикновено в такива случаи, бе обзет от скръб. В Космоса е винаги тъжно, когато се прекъсва връзката, макар и не винаги.

Към отишлия напред кораб бе изпратен традиционният поздрав и пожелание за чисто пространство. Отговорът трябваше да се получи след повече от шест часа. Но още след половин час бе приет сигнал за бедствие.

Изпитателят на „Джордано“ увеличи скоростта докрай и не преставаше да праща сигнали в пространството. От съобщенията на пилота на „Согдиана“ можеше да се разбере, че се е случило най-страшното — престанали са да се подчиняват и са започнали да губят мощност генераторите на делтаполето. АВ в контейнерите на „Согдиана“ бе изолирано с делтаполе, това беше нещо ново; до този

момент навсякъде използваха за тази цел само магнитно поле. И ето сега корабът забавяше скоростта си до крайност, за да получи помощ.

„Джордано“ настигна другаря си след десет часа — тъкмо навреме, за да види от безопасна дистанция как тъмното тяло на звездолета внезапно се превърна в ярка звезда.

* * *

— Случвало ли ви се е да наблюдавате аниhilационна експлозия в пространството? — попита Доайена. — Не? И не ви трябва. Не е весело — особено ако експлодира кораб, а на кораба е летяла... е летял ваш приятел. Това беше нетърпимо синкаво сияние. То продължи само част от секундата: от прекомерното натоварване се изключиха предпазителите на видеоприемниците. Но и за тази част от секундата успях да ослепея, очите ми се изпълниха със сълзи. Впрочем не само от светлината...

Игор кимна.

— Трябвало е предварително да включите филтрите на видеоприемниците — промълви той.

— Разбира се, предварително — промърмори Кленов и млъкна.

Той отново потъна в изучаването на празния екран, от време на време леко докосваше ръчките на настройката. Игор въздъхна и излезе от кабината. Белият широк коридор — не коридор, а зала за разходки — водеше покрай каютите, каквито в същност нямаше: зад тънките им прегради се намираха само мощните генератори на делтаполето. Заради тях той бе употребил толкова усилия, за да попадне именно на кораба на Кленов. На Доайена. Заслужава си. Най-силните делтагенератори на Земята. А старецът пак млъкна. Навярно задълго... Някога и той неуморно е търсил новото — и го е намирал. С какво ли да се заема до следващото включване на генераторите?

Игор взе от каютата две ракети и се върна в кабината през салона. Телефонът в салона мълчеше. Старомоден телефон, без екран. Старецът беше свикнал с такъв. В кабината старецът седеше в креслото. Той си пееше някаква старинна песен. Пееше лошо, гласът му беше дрезгав, но навярно му беше приятно да се слуша. Игор шумно затръшна вратата — Кленов не се обърна. Екранът осветляваше

разсеченото му от напречна бръчка чело, старомодната яка в отвора на комбинезона, гладко избръснатото му лице. Игор си спомни, че още не беше успял да се подстриже. В същност той не разбираше много от настройката на битовия комбайн, а и комбайнът навярно не можеше да стриже така, както е прието сега.

— Доайене, в коридора можем прекрасно да поиграем тенис. Ще дойдете ли? На Земята играех всяка вечер.

Старецът не го удостои с отговор, само вдигна учудено вежди. Младият въздъхна, седна на столчето до филмотеката и бавно дръпна към себе си каталога.

— Човек трябва да умее да чака — внезапно заговори Кленов. — Аз умея да чакам. Какво знаете вие за Жеравите на Вселената? Нищо? Да, нищо, но много повече, отколкото знаеше навремето някой от нас, защото вие знаете, че те съществуват, а ние и това не знаехме. „Согдиана“ се превърна в излъчване. Това не беше първият случай на експлодиране на кораб в пространството, но единственият, при който някой бе имал възможност да наблюдава такава експлозия. Причините за експлозиите бяха неизвестни — и тогава вече нямаше случаи механизмите да отказват да работят. Спомнете си — ах, да, вие не можете да помните това, но аз мога, — че полетите към други системи бяха разрешени едва след като бе решена първата проблема на звездоплаването.

— Скоростта — добави Игор. Той не можа да се сдържи и се обади.

— Защо скоростта? Така е сега, а аз говоря за онова, което беше тогава. Тогава проблема номер едно се наричаше проблемата за абсолютната сигурност. Учените предположиха, че в пространството има локални полета от неизвестен произход, които със своето въздействие парализират работата на защитните полета на двигателите и контейнерите с АВ — антивещество. А след „Согдиана“ стана ясно, че това е делтаполе.

— Това беше ваша хипотеза... — каза Игор.

— Младежите много често ме бъркат с моите събрата. Съчиняват легенди. Тогава аз не бях истински учен. Само изпитвах „Джордано“. А тази хипотеза в общия си вид бе възникнала още преди това. С една дума, когато очите ми отново можеха да възприемат нещо, вече нямаше какво да гледат. Тогава именно ги видях. Виждали ли сте как

летят жерави? В клин, нали? Впрочем може и да не сте виждали, защото на Земята са останали малко жерави — няма блата. Преди малко вие споменахте за жеравите просто така. Да, жеравите летят в клин. И аз видях клин на екрана.

Старецът млъкна. Спомни си за земните жерави: есенен прозрачен въздух, побелели от сланата ливади и крилат клин в небето, който всеки път отнася със себе си нещо голямо — една година от нашия живот. Земята на нашата младост, Земята, която вече не съществува, но която все идва в твоите сънища и свива гърдите ти в сладък копнеж. Странно, не само цялата малка Земя ти е известна — пътувал си, пропътувал си я цялата, и в пространството отдавна се чувствуваш като у дома си, и на други планети е стъпвал кракът ти, но колко скъп си остава малкият къс на Земята, Земята на нашата младост, и колко скъпи — земните жерави в небето...

— Да, много птици летят в клин — каза Игор. — Това е описано много отдавна. И така, вие сте видели на екрана клин...

— В същност не беше точно така — уточни Доайена. — Не видях нищо, забелязах само, че изведнаж изчезнаха някои звезди. След това се появиха отново. От какво бе предизвикано това затъмнение, не зная. Но, честна дума, стори ми се, че самото пространство на мястото на експлозията се е разкъсало на парчета и сега бавно се събираше отново. Ще ви кажа откровено, не бих се учудил, ако това се окажеше действително така, макар самата мисъл, че пространството може да се разкъса, да беше абсурдна. Не бих се учудил, защото почувствувах: това беше докосване до нещо ново, неизвестно, тайнствено... Нали знаете, понякога човек има такова усещане... Въпреки че вие навярно не знаете.

— Знам — промълви Игор. — Знам...

Той знаеше. Достатъчно е да влезеш в лабораторията на някой приятел, познат или непознат и по възбудените лица, по щастливите очи, които виждат нещо, което другите не виждат, разбираш: те са влезли в досег с неизвестното. Земята — ти познаваш още съвсем малка част от нея, но я виждаш цялата. Земята с нейната възможност да потънеш в работа без отдых и да си почиваш в работата, и всеки ден с крайчеца на пръстите поне мъничко да докосваш бъдещето и с цялото си тяло да чувствуваш неговия полет — Земята на моето бъдеще, знам...

— Е, да допуснем, че знаете. Но това е всичко, което видях. Нито чрез видеоприемниците, нито в инфрачервения диапазон можах да видя нещо освен това краткотрайно, почти мигновено затъмнение на някои звезди. След това отново пуснах двигателите, обиколих целия район на катастрофата и, понеже не открих нищо, насочих кораба към Земята. Едва там, обработвайки записите на делтавизорите, на които през време на полета не обърнах внимание, защото според мен те съвсем не можеха да ми помогнат в случая — обработвайки техните записи, видях Жеравите. Това бяха широки черни платнища — абсолютно черни, те очевидно са поглъщали цялата енергия, която пада върху тях, и затова не можеха да се видят: те нищо не отразяват, нито квант. Само делтавизорите ги бяха видели; може би те изпускат делта-кванти.

Абсолютно черни бяха те и сякаш двуизмерни — като че ли съвсем нямаха обем. Площта на всеки от тях беше десетки, а може би и стотици квадратни метра, а може би и хиляди — делтавизорите не можеха да дадат по-точно определение, не дадоха дори представа за размера им. И те летяха в клин, впрочем може би в конус, но делтавизорите тогава не даваха стереоизображения.

По техните записи направихме на Земята филм. Ние — аз и другарите от Московския Звезден — го гледахме много пъти, опитвайки се да разберем какво представляват тези платнища, които затулваха звездите. Можахме да определим скоростта ми; оказа се, че са летели с ускорение. Установихме и посоката на техния полет, но тъй като скоростта им беше променлива, не успяхме да изчислим тяхната орбита. Това беше всичко. Така се срещнахме за пръв път с Черните жерави на Вселената. Така ги нарекохме тогава — заради цвета и заради клиновидния им строй. Те летяха като живи. Но вие пък никога не сте виждали живи...

Кленов млъкна. Игор чакаше, той не се решаваше да наруши това мълчание: искаше му се старецът да разказва по-нататък и разбираше, че една не намясто казана дума ще накара Доайена отново да млъкне задълго: той отдавна беше вече доказал, че умее да млъчи.

— Това именно беше загадката, която остави моят приятел — каза Кленов и в гласа му неочаквано прозвуча ирония — навярно тя се отнасяше до собствената му, малко непонятна словоохотливост, а може би просто беше средство да не се разчувствува. — Загадката на

гибелта, както се казваше някога. Създадени бяха много теории, изказвани бяха куп хипотези... Безспорно беше едно: именно те, Жеравите, бяха убийците.

— Нима те?...

— Не... Не се изразих точно... Разбира се, не те; убиец в повечето такива случаи е нашето собствено незнание на природните закони. Но човек не може да обвинява себе си, че още не знае нещо: иначе човечеството вечно би било виновно. Нали и животът, и смъртта в края на краищата са също до голяма степен научни проблеми.

— Биологията... — поиска да каже нещо Игор, но Кленов го прекъсна:

— Както и да е, именно делтаполето, което излъчваха Жеравите, е накарало — ние успяхме да докажем това неопровержимо — генераторите да престанат да се подчиняват. Жеравите бяха убийците — както мълнията, която изгаря една къща с хората. Това не са земни жерави, които също не сте виждали.

— Виждал съм — каза младият. — Нали съм биолог.

— Да... Биологията е широка наука. Впрочем аз изобщо не разбрах защо вие, биологът, заминахте в пространството с мен на този кораб?

— По редица съображения — отговори неговият събеседник, след като помълча. — А вие уверен ли сте, че вашите сегашни делтагенератори няма да ви изменят, ако пак срещнем Жеравите?

— Тези не, не се бойте. А изобщо вие би трябвало да летите на планетите, където има работа по вашата специалност, а не да седите в една кабина с такъв стар отшелник като мене. Щом сте биолог, а не психиатър или нещо подобно (младият завъртя глава, Кленов се усмихна). Питам не от просто любопитство, искам да го знам, преди да ви разкажа още нещо.

— Аз използвам вашите генератори — каза Игор. — Те са най-мощните, а мене ме интересува действието на толкова мощното делтаизлъчване върху някои форми на живота. Това е интересно.

— Аха... Е да, това действително може да бъде интересно. Не ви попитах за това по-рано, но нищо. Какво да ви разкажа още?

— Още за Жеравите.

— Не виждам защо трябва да се интересувате от тях. Дори и да ги срещнем, от това няма да ви стане по-леко. Защото Жеравите,

въпреки названието им, не са живи същества.

— Разбирам. А какво представляват те според вас?

Старецът осъдително поклати глава.

— Има само една, заслужаваща внимание, хипотеза. Вие изглежда не я знаете... Според нея тези Жерави не са нищо друго освен сгъстени полета с колосална мощност. Тези полета са толкова мощни, че никаква защита по-рано не издържаше.

— А този кораб?

— Този кораб е строен от мен. От мен, Доайена, както ме наричат. Да, наричат ме Доайена, защото след онзи случай реших да посветя живота си на Жеравите; на тяхното изучаване, и...

— И? — запита младежът.

Но Кленов мълчеше, напрегнато загледан в белезникавото сияние на екрана.

— А? Не, сторило ми се е... И на тяхното използване, да... Признайте си, че сте помислили нещо съвсем друго?

Игор кимна. Доайена неочаквано се разсмя с пресеклив смях, който странно не отговаряше на едрата му младежка фигура.

— Не, вашите представи за времето явно са объркани. Признайте си, нали ви изглеждам едва ли не съвременник на Джордано, не на кораба, а на мислителя, а?

Младежът отново кимна и Кленов пак се засмя доволно. След това каза:

— Това, разбира се, е глупост — за щастие или за съжаление. Не, не ми е идвала мисълта за *такова* отмъщение — за унищожение. Разбира се, ако бях съвременник на Джордано... Естествено аз исках да отмъстя за моя приятел. Но на природата можем да си отмъщаваме само като опознаваме нейните тайни. Това отмъщение е единственото, достойно за човека. Вие как мислите?

— И аз съм на същото мнение.

— Виждате ли, въпреки разликата във възрастта... Преминах всички космически специалности. Сам конструирах много неща, като се почне от безвъздушния астрандър, който е приет сега във всички кораби...

— Този ли? — попита Игор, кимайки към коридора.

— Да. И целият този кораб е преустроен по мой проект, макар и въз основа на типовия „Омикрон“. А когато се върна, ще построя още

един кораб. Той ще бъде съвсем друг...

— Какъв? — попита биологът и изведнаж му се стори, че на стареца още не му е дошло време да почива на Земята. Впрочем, това са мечти...

— Какъв — за това сега е още рано да се говори. А и не е важно. Важното е, че съм изпитател и умея да боравя с корабите. Вие несъмнено сте чували, че изпитателите са изживели времето си. Мислите си, че старецът просто така се мотае в пространството и изпитва делтагенераторите, за да има с какво да се занимава. Така ли? Сега именно е дошъл моментът да ви кажа защо не бързае да намалим скоростта и да се насочим към нашата Система.

Сега изпитателите живеят на Земята. Но за мен е още рано да се пенсионирам. Главната задача още не е разрешена. Този кораб действително беше последният от всички, които съм изпитал. Оставиха ми го. Решиха, че имам право на това. Но ако мислите, че моята работа е свършила с това, грешите: тя тепърва започва. Аз съм ловец на Жерави, ето какво съм аз сега. Преследвам Жеравите, за да ги изуча, за да разбера тяхната същност и възможностите за тяхното използване.

Младежът трепна вътрешно: толкова не му се искаше да каже това, което трябваше да каже. Но той не бе свикнал да крие мислите си, дори ако това можеше да обиди човека и да го накара да млъкне. Той без друго вече на няколко пъти бе премълчавал...

— Според мен вие все пак е трябвало да започнете по-рано. Времето... — Той стана, защото знаеше, че сега ще трябва да се поразходи половин час из коридора, може би да поиграе тенис със стената. Но Кленов не се обиди, колкото и странно да беше това.

— Глупости — каза той. — По-рано трябваше да изпитвам кораби. Ние, изпитателите, не бяхме толкова много. А сега тази задача е изпълнена и аз мога да се занимавам с моите работи — да ловя Жеравите. Така че не се сърдете, задето ще се забавим в пространството.

— Сигурен ли сте, че те могат да бъдат?...

— Повече от сигурен. Немислимо е да съществува нещо, което човек не може да овладее. Ако в природата има неща, които са безполезни за нас, това се обяснява само с ниското равнище на нашите знания за природата.

— И за нас самите — прибави младежът.

Доайена го погледна изкосо.

— Бележката ви не е лишена от смисъл. Значи трябва да ловя Жеравите.

— Много ли сте хванали досега?

— Все още нито един — сухо каза Кленов. — Веднъж... Тогава още нямах този кораб. Бях конструирал делтакапан и помолих да го монтират на „Ломоносов“, който трябваше да изпитвам тогава. Мъкнах се на него две години, докато успях да изпробвам всички хитроумни пакости на пространството, но накрая ми провървя: натъкнах се на Жеравите... Изхвърлих капана — поле със същия знак. Взаимодействайки с него, Жеравите трябваше да загубят своята скорост. И едно от тези платнища, един от Жеравите, действително попадна в него. Аз виках от радост. Но напрежението на полето в капана се оказа слабо. Той успя да се измъкне — по-точно, премина през капана като през празно пространство. Остарях след този ден, по-точно — в момента, когато разбрах, че те ми се изплъзват. Те беззвучно минаваха покрай кораба — честна дума, в това имаше нещо мистично! Запомнете, млади човече, хората остаряват от разочарованията! След това, когато се върнах на Земята, в една пауза между изпитанията повече от година се занимавах с капана, по-точно с генераторите за неговото подхранване. Сега те се намират зад преградките, вие знаете. Новият вариант на капана не се побираше в „Ломоносов“ и трябваше да чакам този „Омикрон“. Но повече не съм ги срещал...

— Защо?

— Нямах късмет... Засега това е въпрос на късмет, докато не знаем... — Той се намръщи. — Орбитите им не са изчислени, дори при условие, че те се въртят около центъра на Галактиката като всяка звезда, а това сигурно не е така: взаимодействайки си с други полета, те търпят толкова влияния, че навярно изобщо не може да се говори сериозно за орбити. И не може да се каже къде ще ги срещне човек.

„Това изобщо ще си остане мечта“ — помисли си биологът, а старецът продължи:

— При колосалната им скорост — те, както успяхме да установим, имат орбитална скорост, надминаваща половината от скоростта на светлината — е доста трудно да ги откриеш. Макар че

откакто броят на делтаприборите се увеличи, ние можем да улавяме тяхното поле на значително разстояние. Трябва само да се внимава с настройката.

С леки движения на пръстите той докосна няколко скали на таблото на делтакомбайна.

— Оттогава са ги срещали още пет пъти — след малка пауза продължи Доайена. — Аз имам тези ленти, отчетите на командирите на корабите. И нищо повече... Нищо, потвърждаващо или опровергаващо тази единствена хипотеза, за която заслужава да се говори.

— Ах, тази ли? — каза Игор. — Неин автор, доколкото си спомням, беше...

— Всичко объркахте! Неин автор бях именно аз. И си оставам. Останалите хипотези са глупост.

Младежът смутено наведе глава. Кленов, намръщен, мълчеше. Паузата продължи, но на Игор най-малко сега му се искаше да прекъсне разговора и той каза, просто за да каже нещо:

— Значи не съществуват никакви закономерности, така ли?

— Никакви... Единственото, което е интересно: ако се съди по зафиксираните направления, а направленията са били фиксирани във всички случаи, техните орбити трябва в някой свой участък да минават близо до Нови звезди. Само ако това действително е закономерност, а не случайност.

— Чакайте! — провикна се младежът, скачайки от мястото си. — Но това блестящо потвърждава вашата хипотеза! Такива концентрации на енергия са можели да възникнат именно през време на експлозията на Нова звезда. Значи това е някакво неизвестно досега свойство на материята — или нейно състояние! Нещо като уплътнена плазма или както щете... Защото ако...

Насмешливият блясък в очите на стареца го спря. Той седна, забравил да затвори уста и все още с вдигната за решителен жест ръка.

— Хлапак... — каза Кленов със съжаление или с ирония. — Мили мой младежо, простата логика — уви! — ще опровергае това откритие. Открития не се правят толкова лесно...

— Но защо? Нали вие сам...

— Е, аз може би отново съм се изразил неточно. Аз съм виновен. Да, техните пътища минават — ако се съди, повтарям, по фиксираните

направления — близо до Новите звезди. А по-правилно е да се каже — близо до ония звезди, които скоро след това експлодират. Тогава, през време на първата среща, техният път, ако съдим по нашите пресмятания, е трябвало да мине приблизително около 73114–0. А до нея оттам имаше около три светлинни години. Така че според вашата теория тя най-малко шест-седем години преди това е трябвало да стане Нова звезда.

— Но тя действително е Нова! — победоносно се провикна Игор.

— Виждам, че сте изучавали добре астрономията... Да, сега. Но тя избухна — с поправка за времето, през което пътува светлината, — шест години и няколко месеца *след* катастрофата, а не преди нея. Същото е и в другите случаи. Така че, ако не намерите начин да преграждате времето с бендове и да го връщате назад, ще трябва да се откажете от вашето предположение.

— А как обяснява вашата хипотеза този строй — клинообразния?

— Никак — мрачно отговори Доайена. — Тя не обяснява нито този, нито още много други факти. Но и никоя друга хипотеза не е в състояние да ги обясни. А впрочем... — Той странно се усмихна и погледна младежа в очите. — А впрочем обясненията идват от фактите. А фактите събирам аз. И това е само въпрос на търпение. На губене на време.

— Но вие летите напосоки.

— Този път не. Този път ще ги намерим. Получих сигнал от патрулния кораб. Затова и излетях толкова бързо...

Той искаше да прибави: „И вие в последния момент ми станяхте пасажер“ — но реши, че няма смисъл да го казва. Момчето не беше лошо. Разбира се, момчето не знаеше много работи, но... Някога и той самият не знаеше и не умееше много неща — дори да борави с безвъздушния астрандър, да... А момчетата израстват... Изобщо трябва да се държи с него по-меко. Вече толкова време са заедно, а самият той — Кленов съзнаваше това — не е много приятен събеседник: възрастта и навикът към самотност... Той погледна младия и се усмихна с неочаквано мека и ласкава усмивка, така че младежът си помисли, че този старец дори е по-добър отколкото изглеждаше — това просто се четеше по лицето му. И Доайена още не

бе успял да се зарадва на това, когато пронизителният звън на делтавизора и светлинното табло, което внезапно припламна и замига, го накараха да забрави за младежа и за всичко на света.

— Те са! — извика той ликуващо, гледайки белия екран, на който се появи черна точка. — Те са! Разстоянието е пет единици!... Аха!... — По навик той продължи да крещи още нещо неразбрано, което идваше по-скоро от сърцето, отколкото от разума, а сам през това време със светкавични, точни движения включваше приборите, полетата за висша защита, подготвяше делтакапана и следеше отчитането на разстоянията на екрана. Биологът почувствува, че сърцето му започва да бие все по-силно...

— Мога ли да ви помогна? — попита той.

— А? Е, добре, седнете на контролния пулт, включете... Отдолу, отдолу се хваща тази ръчка, а не отгоре! — неочаквано яростно извика Кленов.

Игор промърмори нещо, но Кленов вече не го чуваше. И навярно не само защото цялото му внимание бе заето от приборите, но и защото за него сега не съществуваше нищо друго в цялата безкрайна Вселена освен Жеравите, освен този тъмен триъгълник на екрана на делтакомбайна. Без да сваля очи от него, той пипнешком безпогрешно намираще нужните клавиши, копчета и ръчки, натискаше ги, въртеше ги и ги отместваше. Като че ли изведнаж ръцете му бяха станали тройно повече, въпреки че цялата основна работа вършеха автоматите.

Едва сега биологът разбра колко сложна в същност била задачата, която Доайена наричаше просто и дори някак пренебрежително „лов на Жерави“, и каква сила на разума трябва да притежава човек, за да направи изобщо такъв лов възможен. Тази мисъл го накара да се учуди на това, че допреди няколко минути той свободно разговаряше с човека, който беше измислил всичко това, и не само разговаряше, но и в мислите си го наричаше понякога с доста голямо неуважение... Успя да се учуди на собствените си смелост и нахалство. Но след това съобрази, че сега ще бъдат включени делтагенераторите и следователно ще има възможност да даде един сноп лъчи на своята микрофлора, т.е. да продължи да изпълнява задачата, заради която се бе присъединил към този полет. Помисли си също, че в такъв момент Доайена би се занимавал именно с главната си работа, иначе никога не би станал Доайен.

Затова Игор, след като включи за всеки случай контрола на енергоцентралата, отиде при своите прибори, които отдавна вече го чакаха, и при своите култури, затворени в епруветки и чаши. Те трябваше да бъдат подложени на облъчване и затова се намираха зад борда, той можеше да ги вижда само на екрана на видеоприемника и да съди за измененията в тях само по приборите. Но той беше вече свикнал да изключва посредниците от съзнанието си и да възприема показанията на приборите така, сякаш усещаше всичко, което става там, с петте си сетива.

А старецът, който не му обръщаше внимание, също бе сякаш цял проникнал извън преградата на екрана на делтакомбайна и също сякаш гледаше с очите си как все повече и повече се приближава клинът — впрочем на стереоекрана се виждаше, че в действителност това не е клин, а конус — как се приближават Черните жерави.

Един единствен път той се обърна, за да изкрещи нещо за късмета: Жеравите пресичаха курса на кораба и достатъчно беше само да се регулира скоростта, не трябваше да се привежда в действие спирачното устройство, за да се измени посоката на полета, защото при скоростта, с която се движеше корабът, всяко завиване би означавало гибел. Той изкрещя за късмета, а екранът показа, че Жеравите са се приближили на нужното разстояние. И тогава Кленов с цялата си длан натисна широкото червено копче и изхвърли напред (корабът реагира на това с леко потреперване) концентрирано делтаполе — това, което се наричаше делтакапан, чиито антени бяха мрежестите конструкции — крилата на летящата риба. Полето трябваше да неутрализира действието на делтаполето на Жеравите, да принуди поне един от тях да загуби скоростта си и да спре близо до кораба. За създаването на това поле отиваше сега цялата енергия на реактора, превключен за подхранване на делтагенераторите, и корабът летеше без ускорение. Впрочем скоростта му беше съвсем малко по-малка от скоростта на Жеравите.

Игор все пак не издържа, заряза приборите си, които можеха да поработят и без него, и се загледа напрегнато ту в екрана, ту в стареца. Това бяха решителни минути. Клинът, който вече се беше разпаднал на екрана на делтавизора на дребни точки, се приближаваше все повече и по трептенето на стрелките и показанията на припламващите и угасващи скали се виждаше, че делтаполето на капана вече е влязло

във взаимодействие с полето на ятото Жерави. Сложил ръце върху пулта за управление на капана, Кленов не можеше да откъсне поглед от екрана, белите му коси стърчаха, а стрелките се наклоняваха все по-надясно и по-надясно. И младежът горещо пожела в себе си Доайена да не преживее още едно разочарование. На стрелките им оставаше да минат още една четвърт от скалата, за да покажат най-последно такова отслабване на полето на Жеравите и намаляване на тяхната скорост, което би значело, че енергията на тяхното движение е безвъзвратно загубена. И стрелките се устремиха към тази последна четвърт, а погледите на двамата души в кабината сякаш ги тласкаха напред. Но изглежда тази подкрепа не беше достатъчна: движението на стрелките ставаше все по-бавно, все по-трудно изминаваха те всеки следващ милиметър на скалата. Кленов обърна регулатора на засилването, давайки на капана последните мощности, а Игор след моментално колебание изключи своите прибори, макар те да поглъщаха много малко. Стрелките се помръднаха надясно и двамата облекчено въздъхнаха. И веднага след това започнаха събития, които бяха вече съвсем непонятни.

За миг стрелките се поколебаха на място, сякаш размисляха дали да продължават в посоката, в която сякаш ги тласкаха напрегнатите погледи на двамата души. И най-последно решиха — стремително се втурнаха, полетяха в обратната посока, към нулевите ограничители. Едновременно другите прибори показаха, че в полето на капана внезапно се увеличило напрежението, сякаш изведнаж бе изчезнала силата, която му се съпротивляваше.

Това беше необяснимо и Доайена припряно обърна регулатора, за да намали напрежението и да го сведе до нормалното. Игор погледна към екрана, който показваше разстоянието до Жеравите, и внезапно с нечленоразделен вик принуди и Кленов да вдигне поглед към разграфените скали. Той също погледна към екрана и моментално разбра какво бе станало: скоростта на приближаването на Жеравите към кораба стремително намаляваше.

Той машинално погледна показателя на скоростта; невъзможно беше неговият кораб да е увеличил произволно скоростта си и да е почнал да се отдалечава от Жеравите. Не, разбира се, това не се беше случило и показателите на скоростта го потвърдиха.

Но тогава — и това едновременно разбраха и старецът, и младежът, който също беше хвърлил поглед към указателя на скоростта, — тогава оставаше само едно: да се предположи, че Жеравите са забавили своя ход. Забавили са го по-бързо и повече, отколкото можеше да се очаква. Капанът не беше в състояние да ги забави до такава степен, а други обяснения изобщо не можеше да има.

Те се спогледаха и Доайена в недоумение вдигна вежди, сякаш не само се учудваше, но и молеше за съвет, молеше да му се обясни кое беше накарало събитията да прекратят границите на разумното, а законите на физиката — да престанат да бъдат закони на физиката в този участък на пространството. Игор почувствува остро съжаление, че изобщо не може да му отговори на този въпрос: едно небесно тяло, от каквото и да се състои, не може произволно да променя посоката на своето движение, а отгоре на това и скоростта си. А тук...

Действително, сякаш изменението на скоростта беше недостатъчно, конусът на Жеравите реши да измени и посоката си. На екрана ясно се виждаше как секунда след секунда конусът се отклонява от правата. Не, безусловно, нещо не беше в ред в делтавизора — по някакъв начин, въпреки защитата, Жеравите му бяха действували и приборите бяха почнали да дават сведения, неотговарящи на действителността. Значи на тях не можеше да се разчита. Но тогава на какво може? На защитните полета ли?

Кленов бе успял да помисли, че ако беше сам, той без колебание би насочил кораба към Жеравите, би направил завой, рискувайки да прекрати границата на забранените ускорения — та ако ще всичко да върви по дяволите! Но с него беше този биолог, това момче, което му препоръчаха от института — там смятаха, че то е бъдещо светило, — и той не можеше да рискува живота на момчето, дори да се рушеше делото на целия му живот. Толкова повече, че то беше добро, готово да помогне, и дори в напрегнатите секунди беше приятно да погледнеш в нечи очи. Но ако имаш една цел, и разочарованието ти ще бъде десетократно.

Така мислеше той, а ръката му инстинктивно се протегна над пулта, право към клавиша на спирачното устройство. Трябваше да се измъкнат, да изостанат от опасността, която носеха със себе си Жеравите. Все пак той погледна още веднъж към екрана. Всичко беше правилно, идваше най-удобният момент за включване на спирачното

устройство: комбайнът лъжеше вече без всякаква мярка. Според неговите показания клинът се беше огънал и отклонил от правата и сега пак поемаше предишния си курс, но вече на друго, по-далечно разстояние. Устните на Доайена се протегнаха в несъзнателна усмивка и ръката му потрепери, преди да натисне клавиша. И в този момент твърдите пръсти на младежа го хванаха за китката и не му позволиха да направи движението. Кленов гневно погледна спътника си. Редом до него биологът, приведен, държеше другата си ръка върху скалата за регулиране на контролната група, която следеше за изправността на самите прибори, и по устните му играеше странна усмивка.

— Включвам спирачното устройство! — дрезгаво каза Кленов.
— Не мога да рискувам... заради вас.

Младежът за миг го погледна в очите.

— Не! — каза той кратко. — Насочете кораба към тях...

— Приборите...

— Те са в ред. Вие сам ми наредихте да следя контролната скала и аз ви докладвам. Не разбирате ли? Хайде по-скоро!...

Тогава Кленов премести ръката си по-надясно и започна да докосва леко със сухите си пръсти клавишите за управление на двигателя и на насочващите устройства. Приборите честно показваха, че престаналият да подхранва капана реактор отново дава енергия на кораба. Капанът изчезна, затова пък конусът отново запълзя към оста на екрана и разстоянието до него видимо започна да намалява.

— Ще закъснеем... — само с дишане каза биологът.

— Не — усмихна се Доайена.

Той се усмихна, макар че устните му още потреперваха леко — усмихна се, защото имаше право на това: с пилотажа си той можеше да смае не само някакъв биолог.

... Не закъсняха. Стигнаха в точката на срещата тъкмо навреме, за да видят как прелитат Жеравите.

Странните платница, които се виждаха в трептящия на хиляди километри лъч на делтакомбайна, се плъзгаха в мъртвото безмълвие на междузвездното пространство покрай кораба. Те се движеха в безупречен конус много по-точно, отколкото летят земните жерави. Странен и призрачен изглеждаше техният полет на замръзалите пред видеоекраните хора. Прелитането на всеки Жерав траеше един миг — корабът се движеше паралелно на тях, като малко изоставаше от клина

— и през този миг приборите му улавяха нарастването на делтаполето при приближаването на всяко платнище, след това идваше моментално намаляване и отново нарастване до максималния размер, много по-голямо от първото, стремително падане до нула — и всичко почваше отначало.

Те прелитаха покрай кораба — Жеравите, които старецът беше търсил толкова дълго и които той виждаше, ако се съди по статистиката на предшестващите случаи, може би за последен път в живота си. Последната възможност да изпълни своята задача се изплъзваше от ръцете му заедно с тези черни платнища... Но той още не беше безсилен.

Той беше още много силен, защото човек, който е търсил и намерил, винаги е неизмеримо по-силен от пречките, които могат да се изправят на неговия път. Защото първото предпазливо съприкосновение с новото и неизвестното е само разузнаване, преди неизвестното да бъде хванато уверено от разума на теоретика и от ръцете на експериментатора, а Доайена беше и едното, и другото. Ако му потрябваша не две, а четири ръце, то другите две — той внезапно почувствува това — се намираха тук, до него, готови навреме да хванат лостовете. Той беше още много силен и защото енергоцентралата продължаваше да работи, а всеки следващ Жерав прелиташе все по-близо — това беше конус, а не цилиндър — и трябваше само да се повтори операцията на изключване на кораба и включване на генераторите, за да се изхвърли отново делтаполето. Игор моментално разбра неговия план: след като не успя да хване Жеравите в предварително поставената мрежа, Доайена искаше сега да я метне върху един от тях в момента, когато Жеравите минат близо до кораба. Биологът беше готов да протегне ръка, но му хрумна някаква мисъл, ръката му увисна във въздуха и само нещо като усмивка премина по устните му.

Стрелките на приборите отново трепнаха, когато мощното делтаполе беше изхвърлено от излъчителите на кораба. И отново двамата се наведоха над екрана.

Невидимата и все пак материална мрежа се устреми тъкмо в интервала между два Жерава и задният от тях неизбежно трябваше да се заплете в нейните мощни силови линии. И в момента, когато на Доайена му се струваше, че това е вече неизбежно, и той се готвеше да

вдигне победоносно ръка, когато младежът бе вече приклепнал, за да се завърти след секунда в див, никому неизвестен ликуващ танц — неочакваното се случи отново. Черното платнище внезапно се огъна и отскочи на страна. С нищо не можеше да се обясни този стремителен скок, който го извеждаше от зоната на действие на капана, когато то още не беше влязло в допир с него. Кленов нямаше намерение да се признава за победен, но следващият Жерав се отклони, преди още да стигне до мястото на предния, а следващия — още по-рано. Колкото и отчаяни усилия да правеше старецът, включвайки засилването, променяйки фокусировката, служейки си с множество трикове, които само той можеше да измисли за миг, нищо не помогна и скоро последният Жерав прелетя покрай кораба и затваряйки строя, с нарастваща скорост се скри в мрака на пространството.

Така изглеждаше това на екрана и именно така го видя Игор. Но на стареца му се стори, че последното изплъзващо се черно платнище трепна, замря за миг и изведнъж се насочи към него, обгръщайки го с непроницаем, тежък и душен мрак.

* * *

— Как сте? — попита Игор.

Кленов се помръдна и промърмори нещо.

— Всичко е наред — каза Игор. — Лежете спокойно.

— Курсът, какъв е курсът?

— Утре скоростта ще падне до безопасна. Ще насочим кораба към Земята.

— А Жеравите?

— Те са далеч... — Игор се замисли и повтори: — Далеч...

Доайена се отпусна без звук на тясното легло. Устните му почнаха да се мърдат и биологът се наведе над него, за да го чуе.

— Животът...

— Не се безпокойте — каза Игор. — Няма нищо опасно. Просто нервна преумора. Прекалено много сте летели. На вашата възраст...

Устните на Кленов се изкривиха в усмивка.

— Хората умират не от възрастта — повтори той своята по-раншна мисъл. — Главното са разочарованията. А моите не бяха

малко. И това е последното...

Той млъкна за миг и младежът, възползуван от паузата, каза:

— Е, по този въпрос може да се спори...

— Целият ми живот през последните години — тихо каза Кленов. — И всичко напразно...

— Защо напразно?

— Те избягаха. — Доайена изведнаж се приповдигна на лакти и рязко попита: — Или не? Отговаряйте!

— Избягаха — съгласи се Игор. — Но не съвсем. Нещичко остана.

— Пак записи, ленти... Имам ги в излишък. Друго исках аз.

— А какво?

— Да открия тяхната загадка. Но за това ми беше нужен поне един Жерав, поне един!...

— Не е нужно непременно да хванем Жерав — каза младежът, но Доайена не го слушаше.

— Толкова години!... — говореше той сякаш на себе си. — Колко кораби можех да конструирам!... Да проведа експедиции. Да основа колонии в Космоса... Аз съм на толкова години!...

Той можеше да не го казва — сега то личеше. От бодростта и младежкия вид на Кленов сякаш не бе останала и следа: сега това бе действително старец, не само стар капитан, а просто старец.

— Но вие постигнахте целта си! — каза биологът.

Някаква нотка в неговия глас накара стареца внимателно да погледне младежа в очите и в тези очи той прочете нещо, което го накара да каже с нов, чист и настоятелен глас:

— Говорете!

— Нали искахте да узнаете нещо ново за Жеравите?

— Глупав въпрос! — Това прозвуча раздражено и младежът се зарадва, че старият космонавт очевидно отново влиза във форма. — На мен мнозина са ми се присмивали, наричали са ме ловец на призраци, уверявали са ме, че нищо няма да успее да хвана. И аз не хванах...

— И в това именно се състои вашата победа — каза Игор.

— Не обичам загадките — отвърна троснато старецът. — И ако може, не ми правете сеанс на хипнозотерапия. Още не умирам и мога да ви уверя, че това няма да стане толкова скоро. Нищо не е загубено.

Никакви празни утешения, нали. И така, аз съм победил. Как именно? Кажете!

— Помислете! — каза младежът. — Та това са Черните жерави на Вселената.

— Е и какво?

— Те са живи — тези ваши Жерави...

Доайена се изправи. В кабината цареше спокойствие, привичните криви пълзяха по екраните, внезапно стана доловимо високото пеене на приборите.

— Живи?... — изумено прошепна той.

— Да! Никой друг освен живите същества не може да изменя произволно скоростта и посоката на полета си. А те направиха и едното, и другото.

Доайена наведе глава, разтри с ръка челото си. То беше мокро от пот.

— Нещо повече! — продължи Игор. — Помните ли как отскачаха те от вашия капан? Отблъскваше ги не полето — отклоняваха се те сами. Те са си говорили помежду си! Вие казвахте, че вече сте се опитвали да ги ловите по този начин.

Кленов кимна.

— Виждате ли! Те знаят, разбирате ли, *знаят* този начин! Вие сте ги научили...

— Живи... Това не ми се побира в главата.

Биологът се усмихна.

— Трябва да се побере.

— Но... как живеят те? Къде?

— Тук! — каза биологът. — В пространството. Защо мислите, че животът е възможен само на планетите? Нима самото пространство не може да се обитава от живи същества?

— Междузвездното пространство да се обитава от живи същества? Но къде се е чувало такова нещо?

— И това го казвате вие? А кой преди вас е чувал за Черните жерави на Вселената?

— Но къде се хранят те? С какво?

— Очевидно с енергия — каза младежът, като бутна леко стареца по раменете и го накара да се отпусне отново на леглото. — Очевидно с лъчиста енергия. Затова имат максимална площ при този обем.

Затова те така обичат Новите звезди: там те получават максимум енергия.

— А как се движат?

— Вие знаете по-добре от мен, че само ракета може да се движи в пространството. Те очевидно излъчват кванти на делтаполето. Вие знаете, че това са тежки кванти. „Согдиана“ очевидно е експлодирала, защото е попаднала в това поле... Полето се движи и пред тях: те имат нещо като естествени локатори. Впрочем с това може би се обяснява техният конусовиден строй: при този строй нито един от тях не затулява следващия и не пречи на локацията му.

— А как се размножават?

— Вие ме питате прекалено много — каза Игор. — Ние не знаем как се раждат и как умират те. Но и това ще узнаем — с течение на времето. А засега е ясно едно: Черните жерави на Вселената представляват живот. Неизвестен досега живот. Каква друга победа ви е нужна?

— Но тогава това е враждебен за нас живот?

— Защо? Вие сам казахте, че сега корабите притежават мощна защита. Например нашият...

— Нашият... Впрочем как успяхте да стигнете до тези изводи? Вие знаете много повече, отколкото ми се струваше.

— Животът в една кабина с вас не минава напразно — отговори Игор. — А през тези три дни аз си поблъсках главата. Помогнаха ми вашите записи. Те...

— Е, стига... Но във всеки случай Жеравите са безполезни, момчето ми. А щом е така...

— Това са живи същества — възрази Игор. — Помните ли, вие споменавахте за Новите звезди?

— Е, и какво?

— Там, където летят те, също ще избухне Нова звезда. Ако в този район има колония, ние бихме могли да дадем сигнал. Трагедията на Коринтера няма да се повтори, Доайене!...

Като бутна настрана биолога, Кленов се изправи бавно. Стъпвайки внимателно, той обиколи кабината и седна на креслото до пулта. Ръцете му трепереха.

— Нека този живот бъде паметникът на вашия приятел — меко каза младежът. — Животът не само на Жеравите. Животът на ония

хиляди колонисти, които ще могат да бъдат спасени след много столетия. Сега ще е необходимо само да се открие, да се установи посоката им — и да се даде сигнал...

— Живот... — каза Доайена. — Колко странно и необикновено е всичко това! Макар че и хипотезите стават приятели, и с тях също ти е мъчно да се разделиш. Впрочем това значи, че в спектрите на Новите звезди — по-точно на бъдещите Нови звезди, има особености, които се долавят от Жеравите. Друг път на информация не може да има. Интересно... Върху това заслужава да се помисли...

Игор се усмихна и помълча известно време.

— Да — промълви Доайена след кратка пауза, — вие сте направили огромно откритие. Живот в пространството... За гибелта на моя приятел отмъстихте именно вие. А вие търсехте съвсем друго нещо...

— И вие търсехте съвсем друго. А откритието направихме заедно...

— Те имат дяволски усет — каза Доайена. — И някакъв див начин да се сношават помежду си. Те не са само едно ято! Колко много нови неща! Впрочем това, което говорите, засега също е само хипотеза. И толкова. Една от...

— Разбира се. В същност може да има и съвсем друго обяснение. Хората всичко ще узнаят — отговори младежът.

— А аз сега дори не знам какво да предприема.

— Как така? А кой ще ги изучава?

— Вие. И много други.

— Доайене, тук е необходим вашият опит! В същност, вашата цел няма да се промени. Все същите Жерави... А сега — към Земята. Вие трябва да си починете. А аз още искам да видя и обикновените жерави, земните.

— Колко лежах? — попита Кленов.

— Близо три денонощия.

— Така значи... Доколкото си спомням, вие сам се натрапихте на моя кораб?

— Да... — каза младежът смутено. — Но...

— Никакви „но“! — каза старецът. И това беше отново предишният Кленов. — За земните жерави ще трябва да почакате, момчето ми...

— Какво сте намислили?

— Моята скорост е с двадесет хиляди в секунда по-голяма — победоносно каза Кленов. — Посоката е известна... Земните няма да ни избягат. А ние с вас ще погледнем още веднъж Черните жерави на Вселената...

Публикувано в списание „Наука и техника за младежта“, брой
2/1964 г.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.